

MARGARET ATWOOD

ÀLIES GRACE

TRADUCCIÓ DE L'ANGLÈS
DE XAVIER PÀMIÉS

BARCELONA 2019



QUADERNS CREMA

TÍTOL ORIGINAL *Alias Grace*

Publicat per
QUADERNS CREMA

Muntaner, 462 - 08006 Barcelona
Tel. 934 144 906 - Fax. 934 636 956
correu@quadernscrema.com
www.quadernscrema.com

© 1996 by O. W. Toad, Ltd.
© de la traducció, 2019 by Xavier Pàmies Giménez
© d'aquesta edició, 2019 by Quaderns Crema, S. A.

Drets exclusius d'edició en llengua catalana:
Quaderns Crema, S. A.

Aquesta traducció ha rebut una ajuda del Canada Council for the Arts



Canada Council Conseil des arts
for the Arts du Canada

Il·lustració de la coberta de Leonard Beard

ISBN: 978-84-7727-610-4
DIPÒSIT LEGAL: B. 14 009-2019

AIGUADEVIDRE *Gràfica*
QUADERNS CREMA *Composició*
ROMANYÀ-VALLS *Impressió i relligat*

PRIMERA EDICIÓ *juny de 2019*

Sota les sancions establertes per les lleis,
queden rigorosament prohibides, sense l'autorització
per escrit dels titulars del copyright, la reproducció total o
parcial d'aquesta obra per qualsevol mitjà o procediment mecànic
o electrònic, actual o futur—inclouent-hi les fotocòpies i la difusió
a través d'Internet—, i la distribució d'exemplars d'aquesta
edició mitjançant lloguer o préstec públics.

TAULA

I. L'esberla	9
II. El camí pedregós	13
III. Els quatre cantons	21
IV. Quimeres d'un jove	49
v. Plats trencats	107
VI. El calaix secret	155
VII. Ziga-zaga	211
VIII. La guineu i les oques	273
IX. Cors i pedrers	333
x. La dama de l'estany	385
XI. Troncs caiguts	405
XII. El temple de Salomó	429
XIII. La caixa de Pandora	455
XIV. La lletra x	483
xv. L'arbre del paradís	507
<i>Postfaci</i>	535
<i>Agraïments</i>	541

A en Graeme i la Jess.

Malgrat el que hagi passat tots aquests anys,
a fe que dic veritat si dic que mentiu.

WILLIAM MORRIS,
«The Defence of Guenevere»

No tinc Tribunal.

EMILY DICKINSON, cartes

No us sé dir què és la llum, però sí què no
és [...] ¿Què és el que mou la llum? ¿Què és
la llum?

EUGÈNE MARAIS,
The Soul of the White Ant

I
L'ESBERLA

Quan hi vaig fer la visita, al penal hi havia només quaranta dones. Això diu molt de la superior formació moral del sexe dèbil. La finalitat principal de la meva visita a la seva secció era veure la cèlebre assassina Grace Marks, de qui havia sentit a parlar molt no només a través de la premsa sinó també del senyor que la va defensar al judici, que gràcies a les seves hàbils al·legacions va aconseguir salvar-la de la forca en què el seu còmplice infame va acabar la seva carrera criminal.

SUSANNA MOODIE,
Life in the Clearings (1853)



Veniu a veure
flors de veritat
en aquest món de dolor.

BASHŌ

I

A la grava hi creixen peònies. Les poncelles treuen el cap entre el pedruscall gris, palpant l'aire com ulls de cargol, i de cop es desclouen i es mostren com grans flors vermell fosc lluents i llustroses com el setí. I tot seguit esclaten i cauen a terra.

Just l'instant abans que s'esfullin són com les peònies del jardí de davant de casa el senyor Kinnear, només que aquelles eren blanques. La Nancy les tallava. Portava un vestit clar amb un estampat de poncelles de rosa roses i faldi-

lles de tres volants, i una capota de palla que li ocultava la cara. Anava amb un cistell pla per posar-hi les flors, i s'ajupia doblegant els malucs i mantenint l'esquena dreta, com una dama. Quan ens va sentir es va girar cap a nosaltres i es va acostar la mà al coll com si hagués tingut un sobresalt.

Camino amb el cap inclinat i al mateix pas que les altres, amb els ulls abaixats com elles, mentre donem voltes per parelles al pati quadrat encerclat pels alts murs de pedra. Camino amb les mans juntes al davant; les tinc totes clivellades, i els nusos dels dits, vermells. He perdut el record de quan encara no les tenia així. Les punteres de les sabates m'entren i em surten de sota el vol de les faldilles, blaves i blanques, blaves i blanques, i fan cruixir el terra. Aquestes sabates em van més a la mida que cap de les que he tingut.

És l'any 1851. El pròxim aniversari faré vint-i-quatre anys. Sóc una reclusa modèlica i no crec conflictes. Això diu la dona del director de la presó; he sentit dir-l'hi. Tinc traça a escoltar. Si faig bondat i quietud, potser acabaran deixant-me anar; però fer quietud i bondat costa, perquè és com estar penjant de la vora d'un pont quan ja hi has caigut: estàs allà suspesa sense que sembli que et bellugues, però has d'aplicar-hi totes les teves forces.

Observo les peònies de reüll sabent que no haurien de ser-hi. És l'abril, i les peònies no floreixen per l'abril. Al davant en tinc tres més que surten al mig del camí mateix. Allargo la mà furtivament per tocar-ne una. Té un tacte eixut, i m'adono que és feta de roba.

De cop veig la Nancy un tros més enllà, de genolls, amb la cabellera tapant-li la cara i la sang regalimant-li fins als ulls. Al voltant del coll té un mocador blanc de cotó amb un estampat de flors blaves, nielles lluent, que és meu. Alça la cara i allarga les mans cap a mi implorant clemència; a les orelles porta aquelles petites arracades d'or que li envejava però ja no li envejo; ja se les pot quedar, perquè aquesta

vegada tot anirà diferent, aquesta vegada correré a ajudar, l'aixecaré de terra i li eixugaré la sang amb les meves fal·dilles, faré una bena amb un parrac dels meus enagos i no haurà passat res de tot allò. El senyor Kinneer arribarà a casa a la tarda, enfilrà el caminal al pas i en McDermott es farà càrrec del cavall, i el senyor Kinneer entrarà a la saleta i li faré cafè, i la Nancy l'hi portarà amb la plata tal com a ella li agrada fer, i ell dirà: quin cafè més bo; i al vespre les cuques de llum es deixaran veure a l'horta, i sonarà música a la claror del llum. En Jamie Walsh, el noi de la flauta.

Gairebé he arribat on és la Nancy, al lloc on està agenollada. Però no mudo el pas, no corro, continuo caminant al costat de la meva parella; i de cop la Nancy somriu amb la boca i prou perquè la sang i els cabells li oculten els ulls, i tot seguit es disgrega en forma de taques de color i es converteix en una escampadissa de pètals vermells de roba sobre la grava.

Em faig visera amb les mans perquè s'ha fet fosc de sobte, i davant hi ha un home dret amb una espelma, obstruint el tram d'escala que puja a dalt; i les parets del soterrani m'envolten, i penso que no en podré sortir.

Això és el que vaig explicar al doctor Jordan quan vaig arribar a aquesta part del cas.

EL CAMÍ PEDREGÓS

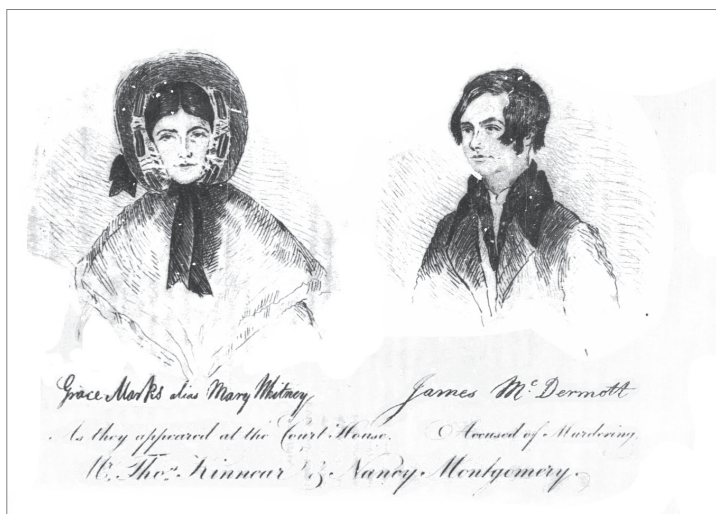
Dimarts, cap a deu minuts després de migdia, a la nova presó d'aquesta ciutat, James McDermott, l'assassí del senyor Kinnear, va sofrir la pena màxima que preveu la llei. Hi havia una enorme concurrència d'homes, dones i infants esperant amb impaciència ser testimonis del darrer suplici d'un germà pecador. No podem endevinar quina mena de sentiments devien tenir aquestes dones que havien acudit de tot arreu enmig del fangueig i la pluja per contemplar aquest espectacle esgarrifós, però gosaríem dir que no gaire delicats ni refinats. En l'instant fatídic l'infame criminal va manifestar la mateixa fredor i la mateixa arrogància que han caracteritzat la seva conducta des del dia que el van detenir.

Toronto Mirror,
23 de novembre del 1843



FALTA	CÀSTIG
Riure i parlar	6 fuetades; assots
Parlar al quarto de rentar	6 fuetades; tralla
Amençar d'obrir el cap a un reclús	24 fuetades; assots
Parlar amb els escarcellers d'assumptes no relacionats amb la seva feina	6 fuetades; assots
Queixar-se de les racions quan els guàrdies insten a asseure's	6 fuetades; tralla i pa i aigua
Estar absent i distret a taula a l'hora d'esmorzar	Pa i aigua
Interrompre la feina per anar a la comuna havent-hi algun altre reclús	36 hores al calabós a pa i aigua

Llibre de càstigs,
penal de Kingston (1843)



Grace Marks àlies Mary Whitney; James McDermott. Tal com van compa-
 rèixer al tribunal de justícia acusats d'haver assassinat el senyor Thomas
 Kinnear i la senyoreta Nancy Montgomery.

2

ELS ASSASSINATS DEL SENYOR THOMAS KINNEAR
 I LA SEVA MAJORDOMA NANCY MONTGOMERY
 A RICHMOND HILL, ELS JUDICIS DE GRACE MARKS
 I JAMES MCDERMOTT I L'EXECUCIÓ A LA FORCA
 DE JAMES MCDERMOTT A LA NOVA PRESÓ DE
 TORONTO EL 21 DE NOVEMBRE DEL 1843

La Grace Marks té setze anys i és cambrera
 d'una casa gran;
 en James McDermott hi fa de mosso,
 i l'amo es diu Thomas Kinnear.

En Thomas Kinnear és un senyor,
un home molt ric,
i viu només per la majordoma,
que té per nom Nancy Montgomery.

«Nancy estimada, no passis ànsia,
que vaig a ciutat,
vaig al Banc de Toronto a buscar-te
diners perquè en tinguis per gastar».

La Nancy no és filla de casa bona,
no és de sang reial,
però va vestida amb setins i sedes
com no se n'han vistos mai d'iguals.

«La Nancy no és filla de casa bona,
però em té com un gos.
Em fa trescar tant del matí al vespre
que encara m'enviarà a l'altre món».

La Grace estimava en Thomas Kinnear,
en McDermott la Grace,
i són aquests amors que ara canto
que els van condemnar sense remei.

«Vulgues ser, Grace, la meva estimada!».
«Això no serà així
fins que per complaure'm no acceptis
matar la Nancy Montgomery».

En McDermott clava destralada
a la Nancy al cap,
la du a la porta del soterrani
i la rebot escales avall.

«No em matis, McDermott—deia ella—,
apiada't de mi».
«Si no em mateu, Grace Marks—també deia—,
et regalaré els meus tres vestits».

«No us ho demano per mi mateixa
ni pel meu nonat;
és pel meu amor, en Thomas Kinnear,
que voldria ser viva demà».

En McDermott la té pels cabells,
la Grace Marks pel coll,
i aquests dos assassins monstruosos
l'escanyen fins a donar-li mort.

«¿Què he fet? He condemnat la meva ànima
per un mal atzar.
Si volem salvar la pell, quan torni,
haurem de matar en Thomas Kinnear».

«Perdona-li la vida, ai, t'ho prego
amb tot el meu cor!».
«No; morirà; perquè vas jurar-me
que em donaries el teu amor».

En Thomas Kinnear arriba a casa,
i només entrar
en McDermott li clava una bala
que el deixa al mig d'un bassal de sang.

Es presenta el marxant a la casa:
«Porto bon teixit!».
«Aneu's-en, marxant, no me'n fa falta,
que avui vaig servida de vestits».

Es presenta el carnisser a la casa,
cada dijous hi va.
«Aneu's-en, carnisser, que de carn
en tinc d'acabada de matar!».

Prenen a en Kinnear tota la plata,
li prenen tot l'or,
s'apoderen del cavall i el cotxe,
cap a Toronto toquen el trot.

Quan és negra nit, cap a Toronto
fugen escapats,
d'allà als Estats Units per l'Ontario
comptant que així no els agafaran.

La Grace Marks, de bracets d'en McDermott,
sense por de res,
pren hostalatge a l'hostal de Lewiston
sota el nom fals de Mary Whitney.

Troben els cossos al soterrani,
sota el rentador,
ella amb la cara tota morada,
ell estirat i bocaterros.

L'agutzil Kingsmill els va al darrere
amb un bon vaixell
que travessa el llac a tota vela
per arribar a Lewiston ben prest.

Quan feia sis hores que dormien,
sis hores o set,
l'agutzil arriba a l'hostal de Lewiston
i pica a la porta amb un truc sec.

«¿Qui hi ha? ¿Qui truca?—la Grace demana—,
¿Què voleu de mi?».
«Heu assassinat en Thomas Kinnear,
també la Nancy Montgomery».

Quan es presenta davant del jutge,
ella ho nega tot.
«Jo no he vist com a ella l'escanyaven,
no he sentit com ell queia abatut».

«Ell m'ha dit que havia de seguir-lo,
i, si deia res,
que amb un tret de la seva escopeta
m'enviaria a l'infern de pet».

En McDermott diu davant del jutge:
«Jo no ho he fet sol.
Ho he fet perquè m'ho ha demanat ella,
la Grace Marks, i ara prou que me'n dolc».

En Jamie Walsh, el criadet, jura
que diu la veritat.
«La Grace porta el vestit de la Nancy
i aquell capell que li esqueia tant!».

Van penjar en McDermott ben enlaire
a la forca vil,
i la Grace a la presó tancaven
perquè per sempre se'n penedís.

Va estar-hi penjat un parell d'hores,
i en van baixar el cos
per portar-lo a la universitat
a tallar-lo per parts tros a tros.

De la tomba de la Nancy va néixer un roser
i de la d'en Thomas Kinneer, una parra.
Van créixer tan enlaire que es van entrelaçar
fins a quedar abraçades totes dues plantes.

La Grace Marks acabarà la vida
complint punició
pel seu pecat i el seu crim terrible
al penitenciari de Kingston.

Però si a la fi acaba penedint-se'n
i implora perdó,
quan li arribarà l'hora suprema
serà davant del tron del Redemptor.

Hi serà perquè Ell la descarregui
de la seva creu,
li renti les mans ensangonades
i la torni pura com la neu.

I com la neu es tornarà pura,
i entrarà en el Cel.
I el Paradís serà el seu estatge,
el seu jardí de repòs etern.

III
ELS QUATRE CANTONS

És una dona d'estatura mitjana i figura fina i esvelta. A la cara hi té una expressió de fonda melancolia que fa molta angúnia de mirar. Té un cutis clar que, abans que aquesta ombra de tristesa profunda l'hi empal·lidís, devia haver sigut esplèndid. Té els ulls blau clar i els cabells de color de panotxa, i tindria una cara força agraciada si no fos per la barbata, que és allargada i prominent i li fa tenir, com sol passar a la majoria de les persones que presenten aquest defecte facial, un aire cruel.

La Grace Marks t'observa d'esquitllada amb una llambregada furtiva; no et mira mai als ulls, i, després d'una ullada subreptícia, invariablement abaixa la vista cap a terra. Sembla una persona molt superior a la seva condició humil.

SUSANNA MOODIE,
Life in the Clearings (1853)



La captiva alçà la cara; la tenia fina i suau
com la d'un sant fet de marbre o la d'un nadó adormit;
era tan suau i fina, tan tendra i plena de pau,
que el dolor no hi marcava cap séc ni cap ombra de neguit!

La captiva alçà la mà, se l'acostà i es tocà el front;
«He rebut un cop—digué—i encara ara me'n sento el mal;
però els vostres cadenats i grillons ben poca cosa són;
ni que fossin fets d'acer em sentiria lliure igual».

EMILY BRONTË,
«The Prisoner» (1845)